

Mandag 29. juni klokken 17.45. På trappen til en enebolig fra 1980-årene står en klesrulle pyntet med blomster. Her er det, tenker jeg og ringer på. En smilende dame i femtiårene åpner. Hun heter Lene og vet at jeg kommer, vi har avtalt intervjuet et par dager i forveien.

Vel inne i gangen er det første som møter meg en vegg med et par gamle briller, en flosshatt, et utvalg hatter til damer, et par selskapsvesker, en spaserstokk, noen bilder i sort hvitt og et speil med en liten kommode under, hvor et vaskefat og en tilsvarende mugge har fått plass oppå. Gjenstandene er ikke i bruk. Til sammen skal de danne et bilde av en svunnen tid. På motsatt vegg står en vedovn. Oppå den er det plassert en munkepanne med telys. På trappeavsatsen opp til annen etasje står en rokk. Den er utstyrt med tørkede blomster og en mus i tovet felt.

Vi går inn i stuen. Spisestuen er trehvit og skal kanskje males sort. Lysekronen over stammer fra tredvetallet og er kjøpt for tjue år siden hos en antikvitetshandler i Bergen. Den hadde store lampeskjermer og så trist ut. Nå er den fin og nypusset. Et vitrineskap fra rundt 1900 er kanskje laget i empirestil. I skapet står deler fra ulike serviser. De er kjøpt på loppemarkeder, dødsboauksjoner og i antikvitetsbutikker. Den ene muggen sier Lene er stygg men artig. Den er laget på Egersunds Fayancefabrik og har en svært tut. Før hadde hun mange mugger. De fleste er solgt og andre ting er kjøpt i stedet. Vi setter oss i sofaen. Den er ny. Det samme gjelder sofabordet og veggseksjonen. En kipe er blitt vedkorg. Den har tidligere stått på trappen med blomster i. Vegguret er husets dyreste antikvit. Den kostet 4500 kroner i en antikvitetshandel.

Etter intervjuet får jeg omvisning på kjøkken, bad, toalett og soverom. Kjøkkenet er stort og har peis. På kjøkkenskapene står stetteskåler med forskjellig alder og dekor. Den dyreste kostet 1000 kroner på en auksjon. Over spisebordet henger en ny, trehvit tallerkenhylle. I den står det fem middagstallerkener, tre frokosttallerkener og fire kaffekopper i solsikkemønster fra Egersunds Fayancefabrik, sammen med en krushøne, krydderkrukker, to tallerkener i stråmønster og et serveringsfat anrettet symmetrisk. Husets interiør er en blanding av gammelt og nytt. Noe arvet, noe kjøpt. Omvisningen er over, og jeg takker for samtalen.

ESTETIKK SOM FOLKELIG KREATIVITET

Lene oppsøker stadig messer og auksjoner, brukthandlere og antikvitetshand-

Framskep fra 1700-tallet i leilighet fra 1979 rekonstruert i Wessels gate 15 på Norsk Folkemuseum.

Foto:
Anne-Lise Reinsfelt
Norsk Folkemuseum

retninger og kjøper noe ”nytt” til hjemmet. Ting blir flyttet på, skiftet ut eller plassert i kjelleren i påvente av en ny renessanse. Å innrede hjemmet med antikviteter er målet med å kjøpe dem, selv om hun kjøper flere antikviteter enn det er plass til i huset. Så hvorfor fortsetter hun å investere tid og energi i stadig nye antikvitetskjøp? Er interessen for å utsmykke hjemmet, pusse opp, ommøblere og kjøpe nytt, et uttrykk for at Lene har endret smak eller oppfattelse av hvem hun selv er? Eller er det rett og slett en hobby, noe hun liker å sysle med i fritiden?

Filosofen Kants klassiske definisjon fra 1790-tallet av estetikk er ”læren om det skønne” (Valeri 1996: 9). Innbakt i en slik definisjon ligger det en tanke om at estetikk er noe som kan vurderes normativt. Når sosiologen Kjetil Rolness i boka ”Med smak skal hjemmet bygges”, forsvarer folkets smak isteden for å vurdere, kritisere og oppdra den, forkaster han ikke estetikkbegrepet, men tar det opp til fornyet diskusjon. Han ser på hvordan vi innreder våre hjem isteden for å kritisere måten de er innredet på (1995).

Ved å se på estetikk som en handling og ikke en normativ vurdering, åpnes det opp for å se på hvordan mennesker forholder seg til sine omgivelser. Det kan være vanskelig, om ikke umulig å sette ord på alle handlinger. Ved å se på hvordan mennesker handler gjennom å estetisere sine omgivelser, kan forskeren komme nærmere den ”tause kunnskapen”, det som kommer til uttrykk i handlinger, og som ikke lar seg uttrykke i ord. Hjemmet er en arena for handling. Her pusses det opp og bygges ut, det kjøpes nye lamper og sofaer for å få det enda finere og slik som man til en hver tid ønsker å ha det.

Denne artikkelen bygger på min hovedfagsoppgave i etnologi som har tittelen *Det antikke eventyret – et etnologisk studium av antikvitetskonsum* (1999). Oppgaven handler om ulike faser i antikvitetenes ”liv”. Den følger gjenstandene fra private hjem til antikvitetsbutikken og derfra tilbake i et nytt hjem.

I forbindelse med oppgaven intervjuet jeg antikvitetshandlere og deres kunder, oppsøkte antikvitetsbutikker, messer og auksjoner i Bergen og Haugesund. Oppgaven baserte seg på en kulturanalytisk forskningstradisjon, en forskningstradisjon som vektlegger empirien. Den informasjonen jeg fikk fra informantene, blader, TV-program og avisartikler utgjorde fundamentet i oppgaven. Ulike teoretiske perspektiver ble dratt inn i analysen for å forstå og belyse ulike sider ved empirien. Teoriene er verktøyet kulturanalytikeren bruker for å skape en sammenhengende analyse, og i tråd med kulturanalytisk forskningstradisjon er dette teorier fra mange ulike fag.

KULTURELLE STRØMNINGER

For å forsøke å forstå hvorfor Lene og mange andre bruker tid og krefter på stadig nye antikvitetskjøp, har jeg valgt å trekke inn pedagogikkprofessoren Thomas Ziehe sin teori som sier at mennesket i dag er kulturelt fristilt (1994).

Å være kulturelt fristilt innebærer at ingenting lenger er nedarvet eller naturlig, men at alt oppleves som mulig å skape (Ziehe 1994: 139). Tradisjo-

nene, som for noen generasjoner var veiledende for handling, har mistet sin gyldighet. Religionen kan ikke friste med et liv etter døden, og slektsrelasjonene forteller lite om hvem vi er. Nå er det opp til den enkelte å formulere og omformulere sin identitet. Vi vil derfor hele tiden forsøke å utvide grensene for vår personlighet, samtidig som vi vil søke etter en følelse av stabilitet og identitet. På den ene siden oppleves alt som mulig å skape, siden ingenting lenger er naturlig eller nedarvet. På den andre siden gir dette oss et ansvar i forhold til det vi skaper, vi kan og må velge innen stadig flere områder, som for eksempel livsstil (Ziehe 1994: 9). Livsstil er de daglige rutineene, hvilke klær vi velger å gå i, hva vi spiser, hvordan vi oppfører oss i ulike situasjoner, hvor vi foretrekker å møtes og hvordan vi innreder våre hjem. En kan si at livsstilen er den materielle formen av selvidentiteten. Gjennom disse ulike livsstilsvalgene lager vi et helhetsbilde av oss selv (Giddens 1996: 100).

For å kunne håndtere alle mulighetene vi har fått, nevner Ziehe tre tendenser eller kulturelle strømninger som vi søker mot. *Subjektivering* kjennetegnes av lengsel etter å oppleve nærhet og situasjoner som tillater psykisk intimitet. Den kan komme til uttrykk i at man i det nære og hjemmekoselige lever sitt "egentlige" liv, i motsetning til jobben og det offentlige liv. Hjemmet anses for å være den mest private og personlige arenaen. Her er man seg selv.

Gamle ting i et moderne hjem.

Foto:
Torunn Kojan Bøe

Hjem med særpreg.

Foto:
Torunn Kojan Bøe

Den andre måten å finne seg til rette i verden på, i følge Ziehe, er å *estetisere* seg selv og sine omgivelser (Ziehe 1994: 159). Her søkes det ikke etter en overordnet mening med livet, men etter spenning og intensitet. Ved å estetisere seg selv og sine omgivelser, kan man skape sin egen verden. Estetikk blir da individuell smak eller livsstil. Spørsmålet blir imidlertid, hvor finnes det sted der den enkelte fritt kan få utfolde sin kreativitet og ordne tilværelsen slik som han eller hun synes at den burde være?

Den siste tendensen er *ontologisering*. Her søker man etter en mening og visshet utenfor seg selv. I stedet for en lengsel etter nærhet, følelser og mellommenneskelig kontakt, søker man etter å finne en overordnet mening med livet. Noe som står fast uavhengig av ens egen person. Religionen gir livet retning og mening, den veileder hvordan man skal handle, tro og tenke. Kan noe så jordnært og alminnelig som å innrede sitt hjem fungere som en ontologiseringstendens? Kan det være noe som gir livet en retning og mening, og en følelse av stabilitet og identitet? Å innrede hjemmet kan nok ikke erstatte religionen, men det kan oppleves som en meningsfylt aktivitet.

Subjektiveringstendensen er det nære og hjemmekoselige. Estetisering handler om å ordne omgivelsene, hjemmet, slik man til enhver tid ønsker å ha det. Ontologisering er en søken etter en overordnet mening med livet. Kan disse tre tendensene forklare Lene og en rekke andre informanter sin interesse for antikviteter?

KOSELIGE HJEM

Søsteren min var nettopp på besøk fra Oslo, og hun sa: Anne, åh du har det så skjønt. Vi har det bare ”himslig” sa jeg. For jeg er ikke sånn som må ha hele stuen min mahogni, eik eller trekvitt. Blander alt. Så jeg kan skifte ut nye ting for å få det gamle inn. Voldsomt med det. Jeg mikser nytt og gammelt (Bånd 12, side 2).

Dette sier Anne, som er innehaver av en brudesalong. Det som er hjemmekoselig er det som er skjønt, og det som er skjønt er i denne sammenhengen en blanding av gammelt og nytt, eik og mahogni. Er det gjenstandene vi omgir oss med som gjør det ”himslig”, det vil si hjemmekoselig? Er det ikke like mye menneskene som skaper stemning, trygghet og gjør det til et hjem? Kanskje det verken er menneskene som bor i huset eller tingene, men en kombinasjon.

En studievenninne bodde et par måneder i en annen by for å studere, og lånte da en venninnes leilighet. Da jeg spurte henne hvordan oppholdet hadde vært, sa hun at det hadde vært fint bortsett fra den grusomme leiligheten. De hadde helt forskjellig smak, og min venninne holdt nesten ikke ut å være der. For henne ble dette bare et oppholdssted på lik linje med et hotellrom. Hjemme er man derimot omgitt av ting som betyr noe for en, alt fra bildene på veggen til bestikket er gjenstander man liker. Et interiør blir ikke et hjem før det er personliggjort. Hvem vil kalle en utstilling av et inte-

riør i en antikvitetsbutikk eller i et møbelsenter for et hjem? Det er ikke et hjem fordi her bor det ikke noen. Når møblene blir kjøpt og tatt i bruk blir de en del av eierens identitet og livsstil. ”Stedet (hjemmet) får sin identitet fra beboeren, og beboeren får styrket sin identitet fra stedet. Slik fungerer hjemmet både som lerret og speil«, sier Kjetil Rolness (1995: 28). Dermed blir så vel nye masseproduserte ting som antikke en brikke i eierens verden av minner, symboler og assosiasjoner. Anonyme ”ingenting” blir ting knyttet til en personlig fortelling.

Ziehes subjektiveringstendens kommer til uttrykk i hjemmet. Her søker man inn i det nære, private og intime. I hjemmet kan omverdenen se hvem man egentlig er. Etter en travel dag på jobben er man endelig seg selv i sofa-kroken. Hjemmet er, i følge den svenske etnologen Jonas Frykman, rammen rundt individets aktiviteter, det er her man hører til og det er her man bør befinne seg. I hjemmet foregår det mange ulike aktiviteter. Her tester man egne og andres grenser, man forsøker seg på kunsten å være mor og far, å oppdra barn, lage mat, gjøre rent og underholde gjester. Man prøver å være i opposisjon samtidig som en er følsom og ukontroversiell (Frykman 1999: 9). Ved å legge tid og krefter ned i innredningen, ser venner og kjente at man bryr seg om familien og sine nære omgivelser.

ANTIKVITETER EN TREND I TIDEN

Det kommer stadig flere og bedre hjelpemidler for å gjøre husarbeidet lettere. Et moderne kjøkken er utstyrt med alt fra oppvaskmaskin og foodprosessor til mikrobølgeovn, komfyr og kaffetrakter. Hjemmekontoret inneholder PC tilkoblet internett og i stua har TV-en og videoen sin selvsagte plass. Dette er hjelpemidler vi har blitt vant til å ha og nødvendig kan klare oss uten. Antikvitetene får sin plass mellom nye moderne hjelpemidler, og kan gi en følelse av kontinuitet mellom før og nå. Og har du ikke noe gammelt selv, kan det kjøpes i en antikvitetforretning.

På den ene siden kan man si at vi i dagens samfunn er kulturelt fristilte. Tradisjoner og kulturarv tvinger seg ikke på oss, og det er snarere opp til oss selv å velge hvilke elementer fra fortiden vi vil ta med inn i våre hjem (Ziehe 1994). Slik kan en velge fritt fra fortid og nåtid i innredningen av hjemmet. Dette blir da en frisone, et sted hvor man kan bolte seg fritt, innrede etter personlig smak og dermed skape sin egen verden. Slik kommer estetiserings-tendensen til uttrykk innenfor husets fire vegger. På den andre siden vil vi ikke fremstå som altfor annerledes og merkelige slik den svenske etnologen Orvar Löfgren sier:

Kanske är det en ödets ironi att det estetiska territoriet som skulle vara lekklustens, den sinnliga njutningens och skaparglädjens frizon så ofta invaderas av det normativa, det granskande, det moraliserande ögat (Löfgren 1992b: 30).

Det er ikke mange områder hvor vi er så sårbare som i andres bedømming av

vår personlige smak. Vi vil ha et hjem med personlig og individuelt særpreg, samtidig som det ikke skal være for spesielt og annerledes. Løsningen er å være kreativ men på en gjenkjenkende måte, slik blir man stemplet som en person med god smak.

Ut i fra et slikt syn er antikviteter takknemlige objekter. De garanterer individualitet da det bare finnes et begrenset antall ølboller malt på Os i forrige århundre, spisestuer i barokkstil laget i Bergen, serviser fra Egersunds Fayancefabrik eller Jugend blomstervaser designet av glasskunstneren Emile Gallé. Ved å eie unike gjenstander viser man at man bor unikt, og kan slik signalisere overfor seg selv og omverdenen at man også som person er enestående. Det blir et personlig interiør slik en av mine informanter Grethe sier: ”Jeg synes det er veldig fint med en herlig blanding... Det gir mer personlighet synes jeg, som når liksom alt er moderne” (Bånd 13, side A).

Det kan være vanskelig å vite hvilke kombinasjoner av gammelt og nytt som er vellykkede og hvilke som ikke er det. Lene forteller:

Det er jo litt av det som jeg synes er sjarm, at du på en måte blander det. At det ikke er sånn typisk stil. At du ikke kommer inn i et gamlehjem når du kommer inn. Det synes jeg ikke er noe sjarm. Jeg har noen venner som når du kommer inn så det ut som de er 75 år eldre enn de som bor der. Det er jo ikke meningen. Det er jo litt av sjarmen at det kan være både nytt og gammelt (Bånd 11, side 6).

Da kan interiørblader som for eksempel *Bo bedre* opptre som ekspertorganer, som en kan hente inspirasjon fra og stole på i smaksspørsmål (Haugen 1998: 57). Mennesker som jobber innen media, reklamebransjen, psykoterapi og moteindustrien kalles for de ”nye kulturformidlerne”. Det er mennesker som er fascinert av identitet, oppførsel, utseende, livsstil og den endeløse søken etter nye opplevelser (Featherstone 1994:34). I følge sosiologen Pierre Bourdieu, utgjør disse menneskene en velutdannet middelklasse som er trendsetterne for resten av befolkningen (1995). Det er vanskelig og kanskje umulig å finne svaret på om hjeminnredningen er et resultat av kulturformidlerens påvirkning, eller om den er et uttrykk for individuell kreativitet. Svaret kan være at hjemmet er preget av så vel tradisjoner som moteverdenens nye trender, samtidig som det også bærer preg av beboernes egen kreative utfoldelse.

TING SOM TEGN

Lene har valgt det beste fra fortid og nåtid i innredningen av hjemmet. Nye eller gamle funn fra en auksjon, et loppemarked eller en antikviticsbutikk er satt inn i hjeminnredningen og tilpasset det hun har fra før. Den bruksverdien antikviteten opprinnelig hadde er overtatt av moderne hjelpemidler. Formen er den samme, men hva har skjedd med funksjonen?

Gjenstander har tradisjonelt sett et uttrykk eller et ord knyttet til seg og et innhold som forteller hva det er. Et eksempel er en potte. I Cappelens

bokmålsordbok står det at en potte blant annet er et nattmøbel, eller en gjenstand laget i plast eller porselen som et barn kan sitte på og gjøre fra seg. Går vi lenger tilbake i tid sto den under senga slik at man kunne slippe å gå ut på toalettet om natten for å tisse. I dag kan den samme potten fungere som blomsterpotte. Når en potte til å tisse på er blitt en blomsterpotte har den fått en ny funksjon, dermed er dens uttrykk og innhold blitt splittet. Uttrykket potte er det samme, mens bruken har endret meningsinnholdet. Slik har måten vi velger å se på potten endret seg.

”It is the aesthetics of decontextualization (itself driven by the quest for novelty) that is at the heart of the display, in highbrow Western homes, of the tools and artifacts of the ‘other’”, sier antropologen Arjun Appadurai (1986: 28). Hverdagsgjenstander fra samtidige “fremmede” kulturer blir kjøpt på eksotiske ferier og brukt til pynt hjemme hos vestlige intellektuelle. “De andre” kan like gjerne være fortidens mennesker, og det er deres bruksgjenstander Lene utsmykker hjemmet sitt med. Rokken i trappeavsatsen er ikke i bruk, men står til pynt dekorert med en tovet mus og tørkede blomster, vaskefatet står til stas i gangen og stetteskålene som er utstilt på kjøkken-skapene vil aldri mer blir brukt til servering. Slik er eksemplene mange på gjenstander hvor ord og innhold, form og funksjon er splittet, og de har fått en estetisk funksjon i isteden for en praktisk.

Med et postmoderne blikk blir tingene tegn, som ikke nødvendigvis refererer til noen annen virkelighet enn sin egen. Tingene har nærmest fått sitt eget liv. Litteraturviteren Frederic Jameson kaller dette historiens krise. Han sier at tingene som tegn verken viser til hverandre eller til historien, men bare til seg selv i den enkelte kontekst (i Krange og Strandbu 1996: 40). I følge Grete, Lene og de andre jeg har snakket med derimot henviser de gamle tingene til tidligere tider. De ønsker ikke å frigjøre seg fra historien, men å kjenne seg igjen i fortiden for slik å oppnå en følelse av stabilitet og bestandighet i nåtiden. For hvis gjenstandene ikke lenger skulle vise til historien, kunne en nylaget kopi vel ha gjort samme nytten?

Torunn: Hva synes du om sånne ting som selges, som skal se gamle ut, men som er nye? Det var veldig populært med sånn bondestil på et tidspunkt.

Grethe: Alt etter som... Utseende er jo fint, men for meg er det omtrent som den stolen der. Den har ikke noe sjel. Det er en moderne ting som er laget gammel... Jeg ser på det som et helt vanlig moderne møbel. Det er bare stil, og det er jo egentlig bare det det er (Bånd 13, side B).

Gamle møbler har ”sjel”, de er blitt brukt av mennesker som ikke lever lenger. Grethe sier: ”Det er litt kjekt med gamle ting, du kan fantasere litt, for det er jo noen som har eid det. Går du i en butikk, så er du første eieren... Det er ofte det at jeg setter meg ned og funderer på hvem som har eid de før” (Bånd 13, side B).

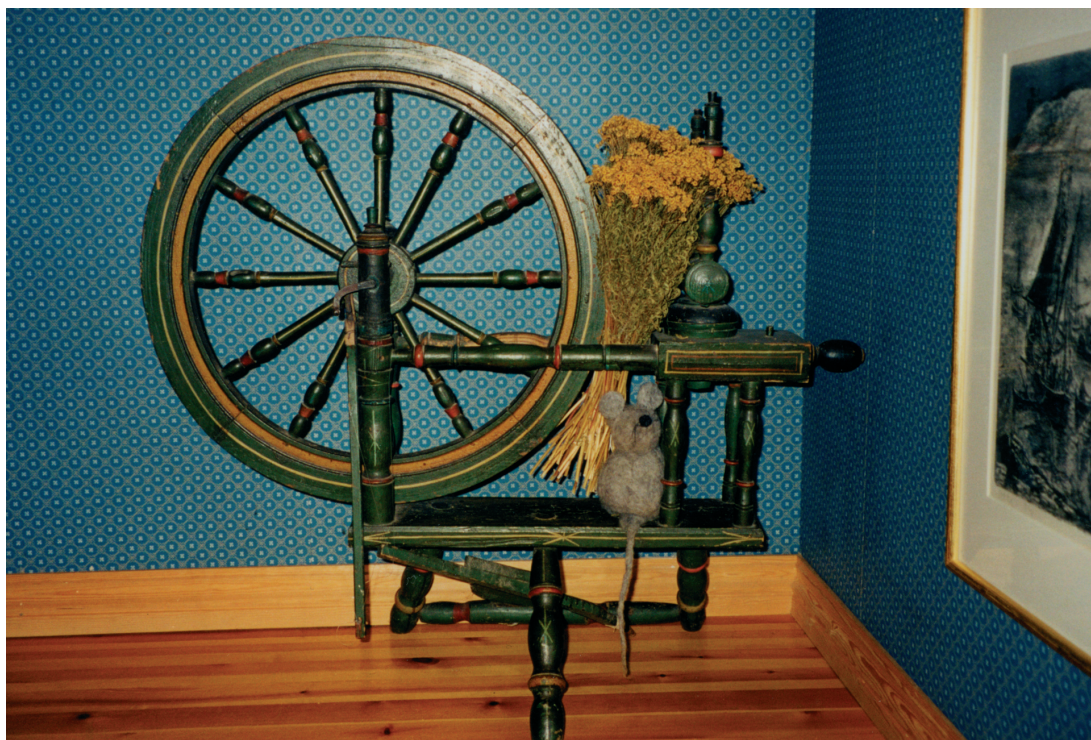
Etnologen Eva Reme har studert billedbruk og veggdekor i hjemmet (1994). Hun sier at industrielt framstilte bilder og pynt henviser til det midlertidige og utskiftbare. En reproduksjon av et bilde er i følge en av hennes informanter bare papir. Er bildet derimot ”ekte” er det laget manuelt og har en spesifikk historie. Har man kjennskap til dets opphav og fortelling, tillater dette at man foretar mentale reiser i tid og rom, til fjerne kulturer og svunne virkeligheter. Det fjerne kan oppleves som nært (Reme 1994:132), slik eieren av en leilighet i Oslo sier til *Bonytt*:

Gamle ting blir interessante når jeg vet noe om dem. Enten det er arvestykker jeg kjenner livshistorien til, eller ting fra brukthandlere som jeg kan sette inn i en stilhistorisk sammenheng, hvor jeg vet noe om hvordan folk levde og tenkte på den tiden de ble laget...Men jeg kan jo ikke bo i et museum. Nye ting må inn mellom de gamle, for å gi spenning og kontrast. Det behøver ikke å bli dyrt. IKEA har møbler med stramme rene linjer, som står i fin kontrast til funn fra brukthandlere og mitt eget gamle arvegods (*Bonytt*, april 1999).

Som en helhet og et hjem refererer de ulike stilartene og gjenstandenes forskjellige alder ikke lenger til fortidens mennesker som brukte dem, men til samtiden som rent estetiske objekter. Blandingen av gammelt og nytt er et

Rokk med ny funksjon.

Foto:
Torunn Kojan Bøe

Antikviteter som hobby.

Foto:
Torunn Kojan Bøe

moderne hjem og ikke noe museum. En velger fritt fra fortiden og skaper sin egen ”heritage”, i følge historikeren og geografen David Lowenthal (1985). ”Heritage” er den kreative og folkelige bruken av historien, som skiller seg fra den historievitenskapelige.

Fortiden blir gjort levende i lys av nåtidens ønsker og behov. På antikvitetsmarkedet kan en kjøpe seg de røttene og anene som en ønsker å ha i sitt hjem. Fortiden kan deretter bli en del av vår identitet og tilhørighet.

Dekontekstualiseringens estetikk gjør at formen og funksjonen blir splittet ad, og tissepotten har dermed blitt en prydgjenstand. Nye ting har overtatt bruksfunksjonen, de gamle tingene fyller nå en estetisk. Samtidig er antikvitetene som enkeltgjenstander representanter for fortidens mennesker og deres liv. Den autentiske gjenstanden skaper drømmer om en annen tid, noe moderne kopier ikke kan gjøre. Ved hjelp av originale gjenstander skaper man kontinuitet mellom fortid og nåtid, samtidig som det er opp til den enkelte å velge hvilke elementer fra fortiden en tar med inn i hjemmet. Slik skaper man sitt eget bilde av historien, sitt eget ”heritage”.

ANTIKVITETER SOM HOBBY

Å ominnrede hjemmet er ikke den eneste faktoren som holder interessen for gamle ting oppe. Like viktig er det å treffe kjente på loppemarkeder og auksjoner eller slå av en prat med antikvitetshandleren. Samtidig ville det

virket meningsløst om ikke disse ”besøksrundene” hadde et mål, som her å lete etter noe til samlingen. Å kjøpe mugger, rydde plass til dem i bokhylla eller på kjøkkenskapet, kanskje kvitte seg med noe annet, gir livet et mål, en retning. Dette kan virke som en temmelig fattig erstatning i forhold til kampen for å overleve, religionens krav og løfte om et liv etter døden eller de normene tradisjonene satte for livet. Fylles hverdagen med et engasjement i trivielle materielle ting, isteden for det som ”virkelig” er meningen med livet? Er det som sosialantropologen Marianne Gullestad hevder, at hverdagslivet er blitt den egentlige virkeligheten, og at mennesket derfor søker mening og sammenheng i materielle forhold (i Rolness 1995:23)?

Edel er en pensjonert dame som bor sammen med søsteren sin. Hun og venninnene treffes, viser fram hva de har kjøpt og til hvor mye, snakker om hvor og når neste loppemarked eller auksjon er, og tipser hverandre om hvor det finnes muligheter for gode kjøp. Edel kaller imidlertid ikke dette for ”meningen med livet”, men for en hobby.

En hobby er noe man sysler med i fritiden, og står dermed i motsetning til arbeidet. I dag er det ikke et så klart skille mellom arbeid og fritid, noen vil sikkert hevde at hobbyen og jobben er en og samme sak. Uansett er en hobby noe man liker å drive på med. Den svenske etnologen Jochum Stattin sier at:

En hobby kan både fungere som virklighetsflykt og ge uttrykk för visio-
ner om ett annat bättre liv. Många säger att det endast är genom denna
verksamhet som det skapas utrymme för den egna kreativiteten och som
man får upplevelser av kontroll och njutning (Stattin 1996:97).

Hverdagen kan oppleves som kjedelig og trist, og hobbyen blir for mange en flukt fra hverdagens grå rutiner. Kriminologen Stanley Cohen og sosiologen Laurie Taylors bok *Escape Attempts* handler om ulike fluktruter vi tar for å finne oss til rette i verden (1993). Alt fra å samle på bussbilletter til å ta LSD utgjør måter å komme seg bort fra det dagligdagse, til steder hvor man kan få fritt spillerom for fantasien.

En hobby er i følge disse forfatterne et frirom preget av mye rutine og lite bevissthet. De sier at hva man velger som sin hobby, er likegyldig så lenge en frivillig underkaster seg dens monotone rytmer og krav (Cohen og Taylor 1993:115). Å sysle med en hobby innebærer å klassifisere, organisere, arrangere, dokumentere og kontrollere en livløs verden av ting. De eneste menneskene en møter i sin ”hobbyverden”, er antikvitetsselgeren og andre antikvitetstinteresserte som en konkurrerer med om å få kjøpt de fineste tingene.

Hobbyen kan altså oppleves som en virkelighetsflukt fra en grå og trist hverdag. Slik kan en ved å innrede hjemmet med antikviteter gi grobunn for mentale reiser til en annen tid. Grethe setter seg ned og fantaserer om livene til menneskene som har levd blant tingene. Dette kommer i tillegg til at det er morsomt å kjøpe antikviteter og innrede hjemmet med dem. Cohen og Taylor undervurderer imidlertid det sosiale aspektet ved å ha en hobby. Personene en møter i antikviticsbutikker, på messer og auksjoner, har større og vikti-

gere roller enn bare å være personer en er nødt til å omgås for å kjøpe gamle ting. Grethe forteller:

Altså miljøet betyr jo litt for meg. Det miljøet rundt disse antikvitetshandlerne, helt spesielt. Du blir kjent på en utrolig måte. Det er et veldig fint miljø. Du blir kjent med folk med en gang, og det har jo litt med at du har samme interesse. Det er jo en del av det å gå på auksjon synes jeg. Treffer igjen de som du har truffet før og (Bånd 13, side A).

Grethe og søsteren Edel er pensjonister og treffer kjente gjennom hobbyen sin. Det sosiale aspektet er ikke uvesentlig. Samtidig bruker informantene flid og energi på å innrede hjemmet med gamle som nye ting. Hobbyen har et estetisk mål, den handler om å skape, bruke eller lage noe (Stattin 1996: 76). Edel gjør samlingen av mugger stadig større og penere, slik at den tar seg godt ut på kjøkkenet og i stuen.

Kanskje handler kjøp av antikviteter om en flukt fra kjedsomhet? At det handler om å fylle fritiden med noe meningsfylt? Er en hobby rett og slett en måte å få tiden til å gå på? Hobbyen kan gi livet en mening og en retning. Det kan betraktes som en ontologiseringstendens. Samtidig som en hobby ikke kan gi svar på hvordan vi skal tenke, tro og handle i alle situasjoner. Å ha antikviteter som hobby skaper et rom for handling. Her blir man kjent med andre mennesker, skaper noe kreativt og eget samtidig som en gjennom hobbyen kan lære seg selv bedre å kjenne.

MODERNE HJEM MED GAMLE TING

Antikvitetene er nå på plass i hjemmet. De er blitt vasket, pusset, kanskje malt og plassert sammen med andre ting. "Gamle" funn måtte vike plassen for "nye" og ble satt bort, kastet, solgt eller gitt bort. Det er blitt brukt tid og kreativitet i hjemmet, noe som kan vise at en bryr seg om sin familie og nære omgivelser. Det Ziehe kaller en subjektiveringstendens, er en lengsel etter å oppleve nærhet og intimitet.

Innenfor husets fire vegger får gjenstander nye funksjoner og blir plassert på uventede steder. En mulighet er å se dette som en såkalt estiseringstendens, man skaper seg selv og sine omgivelser. Hjemmet er et frirom hvor en innreder etter egen smak. I takt med at en får nye impulser fra venner og blader, eller at smaken og en selv har forandret seg, blir innredningen endret.

Å kjøpe antikviter og skifte ut hjeminnredningen er en hobby, noe man liker å sysle med i fritiden. Hobbyen kan være en virkelighetsflukt fra en grå hverdag, samtidig som den kan være det som gir livet en mening og retning, og dermed være en ontologiseringstendens. Ved å gå på messer og auksjoner bygger informantene opp et sosialt nettverk rundt interessen for gammelt. En møtes og har noe å snakke om.

Ziehes tre tendenser utgjør måter å finne seg til rette i verden på, og interessen for gamle ting kan sees på som en søken etter stabilitet og identitet i en foranderlig verden. Samtidig genererer interessen for antikviteter handlin-

Toalettbotte fra
ca. 1905 blir
blomsterpotte i dag.

Foto:
Anne-Lise Reinsfelt
Norsk Folkemuseum

ger. En kjøper ting på en annerledes og morsom måte. Nye funn skal passe sammen med det man har fra før. En prøver seg fram og undersøker hvilke ting fra fortiden som kan brukes i et hjem i dag. Dette åpner hjemmet som en spennende arena for handling. En ser hva som skjer når moderne hjelpemidler møter antikviteter som har mistet sin opprinnelige praktiske funksjon, og de gamle tingene får nye bruksfunksjoner. Ting fra fortiden blir brukt i nåtiden og får muligheten til å bli med inn i framtiden.

LITTERATUR

Appadurai, Arjun 1986. Introduction: commodities and the politics of value. Appadurai (red): *The social life of things. Commodities in cultural perspective*. New York, Cambridge University Press

Bourdieu, Pierre 1995 (1979): *Distinksjonen*. Oslo, Pax forlag A/S

Bøe, Torunn 1999 *Det antikke eventyret – et etnologisk studium av antikvitetskonsum*. Hovedoppgave i Etnologi, IKK. Bergen, Universitetet i Bergen

Cohen, Stanley & Taylor, Laurie 1993 (1976): *Escape Attempts. The Theory and Practice of Resistance to Everyday Life*. London, Routledge

Featherstone, Mike 1994: *Kultur, kropp och konsumtion*. Stockholm, Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Frykman, Jonas 1999: *Hem til Europa: Platser för identitet och handling*. Upublisert

Giddens, Anthony 1996 (1991): *Modernitet og selvidentitet*. København, Hans Reitzels Forlag

Haugen, Tone 1998: *Innsyn til Paradiset. Ein studie knytt til heim, konsum og estetikk*. Hovedoppgave i Etnologi, IKK. Bergen, Universitetet i Bergen

Krange, Olve og Strandbu, Åse 1996. *Kjøpesenteret. Handlemaskin og fornøylespark*. Oslo, Pax Forlag A/S

Löfgren, Orvar 1992: Den svenska rikssmaken och vardagens kreativitet. Red.: Sydhoff & Nilsson: *Folkkonsten – all tradition är förändring*. Stockholm, Carlssons

Lowenthal, David 1985: *The past is a Foreign Country*. New York, Cambridge University Press

Reme, Eva 1994: Hverdagsbilder – selvbilder. Red.: Strømsvåg og Selberg: *Hverdag. Festskrift til Brynjulv Alver*. Bergen, Vett & Viten A/S

Rolness, Kjetil 1995: *Med smak skal hjemmet bygges*. Oslo, Aschehoug

Stattin, Jochum 1996: Hobbyentusiaster och folkhemsbyggare. Om samlandets och hobbybyggandets kreativitet och estetikk. Nordström (red.): *Tycke och smak. Sju etnologer om estetik*. Stockholm, Carlssons Bokförlag

Valeri, Renée 1996: Om smak och estetikk –en bakgrund. Nordström (red.): *Tycke och smak. Sju etnologer om estetikk*. Stockholm, Carlssons Bokförlag

Ziehe, Thomas 1994 (1989): *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm, Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

BLADER

Bonytt april 1999. Vennlig stilblandning i luftig leilighet

OLD OBJECTS IN MODERN HOMES ENGLISH SUMMARY

The article explores why many people choose to use increasingly more time and energy to purchase second-hand objects and antiques. The purpose of buying these items is to decorate their homes, but many buy more than they have room for. To use time and creativity on our interior decorating can be a way of showing that we care about our families and near surroundings. To arrange one's environment according to one's taste can be seen as a sanctuary. It is a hobby for many, for others it is simply something they do in their spare time. It can be an escape from reality, from every day life, something that gives life purpose and meaning. By visiting fairs and auctions the informants build a social network around their interest in old things, they meet and have something to talk about.

The interest in old objects can be seen as a search for stability and identity in a changing world. At the same time, the interest in antiques may generate new activities. People research and try out what objects from the past fit in a modern home. This opens up the home as a new and interesting arena for action. One can observe what happens when modern appliances meet antiques. Old things lose their original practical function and are now used in new contexts. Things from the past are used in the present and are given the chance to come along into the future.